TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

Helsinki 4.5.2017/ra
Dnro 1249/031/2017

EDUSKUNTA
Perustuslakivaliokunta

asia: **E 16/2017vp EU:n OSA-alan tietojärjestelmät ym**

kuultava: **tietosuojavaltuutettu**

Pyydettynä lausuntonani esitän kunnioittavasti;

Käsiteltävänä olevassa asiassa tarkastellaan EU:n Oikeus- ja sisäasioiden alan EU-tietojärjestelmiä ja niiden kehittämistä.

Sisäministeriössä laaditun perusmuistion mukaan;

1) Terrori-iskujen, terrorismin uhan ja muuttoliikekriisin hallinta edellyttävät yhteisiä toimia EU:n tasolla. Jäsenvaltioiden välinen yhteistyö edellyttää luottamuksen vahvistamista ja tietojenvaihtoon liittyviä välineitä ja infrastruktuuria,

2) Suomi pitää tietojenvaihdon tehostamista ja EU tason tietojärjestelmien kehittämistä tärkeinä turvallisuuden parantamiseksi,

3) Kehitettäessä nykyisiä tietojärjestelmiä ja perustettaessa uusia sekä arvioitaessa tietojärjestelmien kokonaisarkkitehtuuria, on kunnioitettava EU-oikeudessa ja erityisesti EU:n perusoikeuskirjassa tunnustettuja perusoikeuksia,

4) Tietojärjestelmien kehittäminen ja perustaminen on toteutettava sääntelyllä, joka täyttää EU-oikeuden ja unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistetut vaatimukset henkilötietojen käsittelylle ym.

ASIAN ARVIOINTIA

Kokonaisarkkitehtuuri

Yksityiselämän ja henkilötietojen suojasta ja tiedollisesta itsemääräämisoikeudesta säädetään mm. EU:n perusoikeuskirjan 7 ja 8 artikloissa. Viimemainitun mukaan henkilötietojen käsittelyn on oltava asianmukaista ja sen on *tapahduttava tiettyä tarkoitusta varten* ja asianomaisen henkilön suostumuksella tai muun laissa säädetyn oikeuttavan perusteen nojalla.

Postiosoite: PL 800 00521 Helsinki
Käyntiosoite: Ratapihantie 9. 6 krs Helsinki
Puhelin: 029 56 66700
Telefax: 029 56 66735
s-posti: tietosuoja@om.fi
kotisivut: www.tietosuoja.fi

Suomen perustuslaissa asiaan vaikuttaa perustuslain 10 §:n lisäksi myös 7 §, jonka mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.

Tätä järjestelmää täydentää muut Suomea sitovat kansainväliset perus- ja ihmisoikeusvelvoitteet.

Käsiteltävänä olevan asian kannalta erittäin merkittävä on EU:n perusoikeuskirjan 54 artiklaan perustuva oikeuksien väärinkäytön kielto. Tietojärjestelmiä ja niiden muodostamaa kokonaisuutta arvioitaessa olisikin pyrittävä riittävään eri oikeuksien väliseen tasapainoon.

Rekisteröidyn kannalta sirpaleinen ja mahdollisesti useaan eri tietojärjestelmään tapahtuva henkilötietojen tallennus voi aiheuttaa sen, ettei hän välttämättä tiedä miksi tietoja kerätään, mihin ne tallennetaan ja miten hän voisi oikeuksiaan käyttää.

Perusmuistiossa esitetään yhdeksän (9) erilaista tietojärjestelmää, joita ainakin osin käytetään ristiin. Tämä herättää kysymyksen, toteutuuko esimerkiksi henkilötietolain toiminnallisena tavoitteena oleva hyvän tiedonhallintatapa tässä kokonaisuudessa ja myös, kuka sen toteutumisesta vastaa.

On myös huomattava päällekkäisten järjestelmien mahdollinen kalleus.

Yhteensopivuusongelmien osalta on kysyttävä, onko käytössä oleva toimintatapa, jonka mukaan muille viranomaisille "annetaan pääsy" tiettyihin tietojärjestelmiin tosiasiassa niiden käyttötarkoituksen muuttamista. Asiaa voisi ehkä arvioida paremminkin luovutussääntelyn kannalta.

Horisontaaliset kysymykset

Perusmuistiossa esitetään neljä (4) horisontaalista kysymystä: henkilötietojen sisältö (biometriset tiedot), käyttötarkoitussidonnaisuus ja pääsy tietojärjestelmiin, säilytysaika ja tietojen luovuttaminen kolmansille maille.

EU:n tietosuojadirektiivissä (2016/680), jota saatetaan tällä hetkellä eri ministeriöiden asettamien työryhmien toimesta voimaan, on esitetty ainakin viisitoista (15) henkilötietojen käsittelylle asetettavaa vaatimusta. Kun nyt käsiteltävänä olevia tietojärjestelmien käyttöä koskevia lakeja saatetaan osaksi kansallista lainsäädäntöä, on ymmärtääkseni syytä arvioida niitä myös direktiivin vaatimusten valossa.

Tällaisia huomioitavia seikkoja ovat mm. pakollinen vaikutusten arviointi (DPIA), biometriikka, rekisteröityjen oikeudet, tietoturva ja lokitiedot sekä myös lainvalvonta ym:t. Näitä asioitahan ei ainakaan toistaiseksi ole muistiossa esitetty.

Yhteenveto

Edellä esittämäni Suomen kannat ovat sinällään kannatettavia.

Katson, että Suomen tulisi kuitenkin pyrkiä edelleen arvioimaan kokonaisarkkitehtuuria siten, että sille asetettavat kriteerit olisivat riittävän kattavat. Samoin tarvittaessa järjestelmäkohtaisia vaikutustenarviointeja varten tulisi EU:n tasolla kehittää yhtenäiset ja hyväksyttävät kriteeristöt.

Postiosoite: PL 800 00521 Helsinki
Käyntiosoite: Ratapihantie 9. 6 krs Helsinki
Puhelin: 029 56 66700
Telefax: 029 56 66735
s-posti: tietosuoja@om.fi
kotisivut: www.tietosuoja.fi